

Bindmössetillverkning

Bindmössorna tillverkades av skickliga hantverkare ofta kvinnor. Trots att de tillverkats ateljémässigt uppvisar i varje fall den äldre hårda bindmössan starkt lokala särdrag.

Stommen.

Eftersom de flesta inte har tillgång till en sådan trästock, som stommen formades över och eftersom denna studiecirkel inte är inriktad på materialframställning utan bara färdigställande av plagg, skall tillverkning av en mösstomme endast behandlas i korthet.

Stommen består innerst av ett tyglager, oftast två linnebitar som sytts ihop på mössans mitt och rynkats hårt över själva kullen. Denna tyghätta formades över en trästock, som hade mössans form. På var sida om mittsömmen baktill formades 4-7 veck. Därefter klistrades flera lager papper eller ett lager kraftig papp utanpå tyget. Vecken formades även i detta. Dessa veck gjorde att stommen blev något elastisk, sedan den stelnat, och kunde regleras efter huvudets storlek.

Framkanten skars ut i den mer eller mindre djupa hjärtform som var vanlig för trakten.

De bindmössestommar som idag finns att köpa är i regel inte så bra. De är tillverkade på fel sätt och av fel material. Många saknar veck i nacken, vilket den övervägande delen av de mössor, som brukats har. De har dålig passform och det är svårt att få dem att sitta på.

Mössan överklädes.

Mössan kläddes över med två tygstycken, som sytts ihop på mössans mitt.

Det vanligaste materialet var sidensatin med eller utan broderier. Broderiet utfördes i flera färger i silkegarn med tambursöm, men även andra tekniker, såsom t ex plattsöm och stjälkstygn, användes, liksom också utsmyckning med applikationer, paljetter och metalltråd.

Andra tyger som använts är sidenbrokad, sammet och halv siden. Kattun och mönstrat linne användes till vardags och av de ogifta flickorna. Mössan kändades, dock ej mellan vecken bak, med ett smalt, tuskäftat sidenband vanligtvis i samma färg som tyget.

Hur gör man?

1. Gör först ett prov med något enkelt tyg som överensstämmer med det riktiga i tjocklek.
2. Klipp till detta provtyg med samma tygriktning som det riktiga.
3. Sy ihop de två tygbitarna i mittsömmen.
4. Lägg tygmössan över stommen med sömsmånen utåt.
5. Börja att sätta fast tyget vid stommens framkant. Fäst med knappnålar.
Arbeta från mitten och ut mot sidorna fram till vecken. Håll in så mycket vidd som är möjligt längs kanten, utan att tyget ser rynkigt ut.

6. Arbeta in tyget i vecken bak. Om det är helt omöjligt att få in all vidd i vecken får man fuska och lägga dubbelt tyg i det bakre vecket.
7. Justera mittsömmens svängning.
8. De flesta mössor har en eller flera trådar in-dragna längs framkanten fram till vecken. Den yttersta brukar ligga 12-15 mm från ytterkanten. Markera denna på provtyget.
9. Markera också ytterkonturerna.
10. Tag bort tyget och klipp rent runt kanterna.
11. Klipp till det riktiga tyget med rätt tygriktning. Klipp c:a 0,7 cm sömsmån längs mittsömmen, 1,5 cm längs framkanten fram till vecken och 2,5 cm från vecken och bakåt.
12. Mittsömmen har sytts på två olika sätt. Det äldre sättet som vi ser på de större bindmössorna och ett yngre som återfinns på de små mössorna. Sy alltså mittsömmen på det sätt som är lämpligt på din mössa.
 - a. Det äldre sättet:
Vik in sömsmånen längs mittsömmen på den högra mösshälvan och träckla ned den. Lägg den vikta kanten intill mitten på den vänstra halvan och sy ihop de båda halvorna med små, små förstygn 1 mm från den vikta kanten. Börja att sy framifrån. Fäst inte tråden baktill, eftersom det ibland är nödvändigt att hålla in lite vidd i mittsömmen. Använd sysilke i samma färg som mössan.
 - b. Det yngre sättet:
Lägg de två mösshälvorna räta mot räta och sy ihop dem med små förstygn. Vik ut sömsmånen åt var sin sida och sy en rad små, små förstygn på var sida om mittsömmen. 1 mm från denna. Börja att sy dem framifrån. Fäst inte trådarna baktill, efter som det ibland är nödvändigt att hålla in lite vidd i mittsömmen. Använd sysilke i samma färg som mössan.
13. Drag i så många trådar som det skall vara längs framkanten. Sy med små förstygn efter den markering som gjorts på provtyget. Använd sysilke.
14. Täck stommen med ett tunt lager linblånor eller ev bomull.
15. Sätt på tyget på samma sätt som provtyget. Tyget måste hållas in något längs framkanten och ev vid mittsömmen men får absolut inte se rynkigt ut.
16. Vik tyget runt mössans framkant och sy fast det med kaststygn. Dessa får inte vara djupare än att de sedan döljs av sidenbandet. Sy med kraftig lintråd. Sy fram till vecken.
17. Fäst sedan tyget i varje veck. Sy små stygn genom stommen. Använd sysilke.
18. Fäst ett smalt band c:a 30 cm långt i var sida av mössan, där vecken börjar.
Nederkanten kan arbetas på två sätt:
- 19a. Vik in tyget till mössans insida längs hela nederkanten. Banden skall ligga omlott inuti den tunnel som nu bildas.

- 19b. Vik in lite sömsmän i överkanten och sy fast tyget genom stommen och yttertyget med sysilke.
- 20a. Vik in sömsmänen längs mössans nederkant så att den kommer mellan stommen och tyget. Banden skall ligga omlott i den tunnel som bildas mellan stommen och tyget.
- 20b. Sy ihop stommen och tyget kant i kant med kaststyggn med lintråd. Sy därefter en rad förstyggn med sysilke genom tyg och stomme från början av vecken och c:a 2 cm från mössans nederkant.
21. Kanta mössans framkant från vecken på ena sidan till vecken på andra sidan med ett sidenband. Vik bandet på mitten och lägg det runt mössans kant så att lika mycket syns på ut- och insidan. Sy fast bandet med små fällstyggn rakt genom alla lager så att bandets båda kanter sys fast på samma gång. Använd sysilke.
22. Fäst nackrosetten och eventuella band, som pryder kullen, enligt avsnittet: Nackrosetten, 23:5 och beskrivningarna till resp. mössa.

Nackrosetten

Till nackrosetten har mycket vackra mönstervävda sidenband använts. Färgen harmonierade oftast med mössans. Mönstren, som var damastvävda blomslingor, varierade oändligt. Bredden var 5-8 cm. Längden på bandet var oftast en aln dvs 60 cm.

Bandet veks i tre delar. Ett smalt band eller en garnände lindades om hårt på mitten. Rosetten blev då 20 cm bred och fick två öglor och två lösa ändar. Dessa hängde ned mer eller mindre. På vissa håll veks rosetten så att de hängande ändarna blev längre än öglorna. I regel fordrades då också något längre band.

Numera finns endast brokadvävda band att köpa. De måste i regel färgas in för att passa till mössan. Rosett sydd av samma tyg som mössan har aldrig förekommit på originalmössor. Om du inte kan få tag på mönstrat sidenband kan du hellre göra rosetten av ett enfärgat sidenband än av mössans tyg.

Fäst rosetten med knappnålar.

Bindmössans montering

